

předpokladem vzniku složité sociální diferenciace, v níž třídní polarita je zastřena stratifikací, založenou na stupňování určitých sociálních znaků. Dále se zabývali proměnou, kterou doznává společenský systém podniku i celospolečenský systém, pojatý jako soustava rolí, v průběhu likvidace třídní polarit společnosti, a v závěru analyzovali problémy dekompozice a rekompozice činitelů statusu v socialistické společnosti.

J. Blucha se nejprve zabýval koncepcí výzkumu kvalifikace pracujících; komplexní přístup podle jeho názoru předpokládá analýzu 1. objektivních společenských i výrobně technických determinantů i subjektivních kulturně technických dispozic jako předpokladů kvalifikačního zařazení, 2. funkce kvalifikační struktury při konstituování formálních i neformálních struktur v podniku, 3. postojů a syndromů, vyplývajících z kvalifikačního zařazení, 4. objektivních sociálních konsekvencí tohoto zařazení. Dále seznámil posluchače s výsledky vlastních výzkumů kvalifikace, v nichž šlo zejména o zjištění významu vybraných faktorů pro tvorbu kvalifikačního profilu strojírenských dělníků pomocí faktorové analýzy, a o sociální důsledky kvalifikace (vztah kvalifikace ke mzdě, k účasti na zlepšovatelském hnutí a jeho úspěšnosti, k stupni aktivity v účasti na řízení). Referent zdůraznil nutnost kolektivního a komplexního studia kvalifikace a navrhl vytvoření výzkumného týmu, který by se touto důležitou otázkou industriální sociologie, nabývající významu zejména v podmínkách socialistické společnosti, systematicky zabýval.

D. Slejška se v úvodu svého vystoupení zabýval významem studia pracovních skupin a jeho místem v industriální sociologii. Pokusil se o popis formální struktury malé pracovní skupiny, která je podle jeho názoru dána pěti prvky: 1. diferenciací pracovních funkcí, tj. profesionálně-kvalifikační strukturou, 2. vztahy nadřazenosti a podřazenosti, 3. topologickým rozmištěním, 4. časovým rozvržením, 5. způsobem odměňování. Dále pak analyzoval neformální struktury, vznikající na této bázi, a demonstroval výsledky svých sociometrických výzkumů pracovních skupin. Provedl několik typizací skupin z hlediska struktury individuálních preferencí a zabýval se významem konvergence formálních a neformálních vztahů. Hodnotil kritéria skupinové koheze a determinující vliv struktury podle věku a pohlaví i profesionálně kvalifikační struktury. V závěrečné části se soustředil na vztahy jedince k pracovní skupině. Charakterizoval pět základních ideálních typů příslušníka skupiny – formální vedoucí, neformální vedoucí, konformista, epigon, kritik – a jejich funkce ve skupině. Zabýval se konečně i některými sociotechnickými konsekvencemi výzkumu malých pracovních skupin, vyplývajících z postižení vztahů mezi skupinovou kohezí a produktivitou, skupinovou atmosférou a fluktuací atd.

Soubor referátů a diskusních vystoupení z brněnského semináře je v době, kdy píšl tuto zprávu, již připraven do tisku. Doufejme,

že zájemci dostanou tuto aktuální informativní brožuru do rukou co nejdříve.

Bohumil Jungmann

Kurs „Úvodu do sociologie“, pro učitele marxismu-leninismu na vysokých školách

Ve školním roce 1964/1965 uspořádal Ústav marxismu-leninismu pro vysoké školy při UK v Praze a v Brně kurs „Úvod do sociologie“. Uspořádáním kursu se ústav snažil vytvořit jednu z platforem, která by umožnila a usnadnila zainteresovaným pracovníkům z kateder marxismu-leninismu, popř. z jiných podobných institucí, navázání a prohloubení kontaktu se současnou sociologickou vědou. Danému cíli odpovídaly obsah i organizace kursu; kurs byl v podstatě cyklem 10 přednášek, podávajících přehled o vybrané základní sociologické problematice. Přednášky, jež měly někdy spíše formu seminářů a vždy byly spojeny s diskusí, byly celodenní.

Kurs byl zahájen přednáškou prof. dr. Gally (katedra pedagogiky UK) o vývoji evropské a americké sociologie od jejího konstituování v samostatný vědní obor až zhruba do druhé světové války. Přednášející věnoval hlavní část své pozornosti velkým postavám sociologie staršího období. Na vystoupení s. prof. dr. Gally navázala přednáška s. prof. Klofáče (Vysoká stranická škola), zabývající se současnou nemarxistickou sociologií.

Třetí pokračování cyklu bylo vyhrazeno otázkám obecného systému marxistické sociologie. Soudruh prof. dr. M. Kaláb (Sociologický ústav ČSAV) hovořil o předmětu marxistické sociologie a o vztahu sociologie k vědám jí nejbližším, zejména k filosofii. Soudruh dr. Z. Strmiska podal, pokud mu to omezený čas dovolil, analýzu některých kategorií obecné sociologie. Třetí část kursu měla převážně formu semináře, ve kterém vystoupilo s informativními příspěvky více soudruhů.

Následující přednášky byly věnovány vlastním metodám a technikám sociologického výzkumu; referovali soudruzi dr. D. Slejška (Sociologický ústav ČSAV) a M. Dismán (fakulta osvěty a novinářství UK). Na tyto přednášky navázaly další, věnované metodám a technikám jiných nesociologických vědních disciplín, které sociologický výzkum využívá a které v něm mají své důležité místo. O použití statistických metod v sociologii přednášel s. inž. Vácha (Ústřední komise lidové kontroly statistiky). Soudruh inž. F. Herbst referoval na téma Kvantifikace společenských jevů a základní postupy při zpracování údajů sociologických průzkumů na matematicko-statistických strojích. Konečně soudruh dr. J. Růžička (katedra psychologie UK) hovořil o významu sociální psychologie pro výzkumnou práci sociologa. Nad spoluprací demografa a sociologa se zamyslel téhož dne odpoledne dr. V. Srb (Ústřední komise lidové kontroly a statistiky).

Předposlední část kursu byla věnována besedě účastníků se zástupci některých našich